

ENTREVISTA A PERE SOLÀ I GUSSINYER, Catedràtic d'Història de l'Educació de la UAB

«Ferrer i Guàrdia s'ha de rehabilitar»

PAU LANA O

EL PUNT, 07/10/09

El 13 d'octubre farà cent anys que Francesc Ferrer i Guàrdia va ser afusellat a Montjuïc. Un crim d'Estat propiciat per la debilitat de la monarquia i l'ànim de revenja d'una església i una burgesia que van convertir el pedagog en cap de turc de la Setmana Tràgica. Pere Solà, expert coneixedor de la figura i l'obra del pare de l'Escola Moderna, recorda que si el van matar va ser perquè Ferrer i Guàrdia volia convertir l'educació en motor del canvi social, i reclama la seva rehabilitació pública per part d'unes institucions que massa sovint obliden les aportacions pagades amb l'exili i la mort d'uns homes i dones que van apostar per la cultura popular

El 13 d'octubre del 1909 van afusellar a Montjuïc Ferrer i Guàrdia, acusat d'haver promogut la Setmana Tràgica. En realitat va ser un crim d'Estat. Tanta por feia l'aposta per l'educació com a motor de canvi social?

–«Ferrer es va convertir en la icona mediàtica de l'enemic social i religiós a abatre. Era un temps amb una gran polarització en qüestions socials i religioses, però la balança no estava equilibrada, ja que mentre els clericals tenien la força política i econòmica, els anticlericals amb prou feines tenien la paraula.»

–La Setmana Tràgica queda reduïda a Barcelona, quan va ser un moviment de tot el Principat?

-«Inicialment va ser una revolta popular que va arrencar com una vaga general el 26 de juliol de 1909 a Barcelona. Després, tot va créixer. Hi hagué revoltes a moltes comarques, però el pes de la gran ciutat industrial, on hi havia una classe obrera molt combativa, ha fet que es tingués menys en compte la dimensió catalana de la revolta política i social.»

-Quin paper hi van jugar, per la por de perdre els seus privilegis, la burgesia catalanista i l'Església?

-«La burgesia, la catalanista i l'espanyolista, van apostar per una sortida que refermés l'ordre social i que fos un sonat escarment. La dreta espanyola i la dreta catalana que donava suport a Maura, es mostrà resoluta, terriblement resoluta, i des del primer dia de la revolta, prohoms com Lluís Muntadas, de Foment del Treball, apuntaren Ferrer com a imaginari cap dels revolucionaris. En acabar els aldarulls exigiren mà de ferro i càstigs exemplars. Pel que fa a l'Església oficial, malgrat la postura valenta i evangèlica de persones com Joan Maragall, l'actitud va ser hipòcrita i inconseqüent amb el mandat del perdó.»

-I la premsa?

-«La premsa d'ordre de la Lliga, carlina o burgesa, va jugar un paper fosquíssim avalant la repressió. *Pol*, és a dir, Ferran Agulló, a *La Veu de Catalunya* del 12 d'agost de 1909, va parlar genèricament de denunciar. Francesc Cambó, va escriure al ministre de Governació, Juan de la Cierva, dient que calia un càstig severíssim per als culpables i també atacar els 'focus d'infecció social' que havien provocat la revolta. Una part de la premsa republicana va denunciar la repressió indiscriminada, poc justa. Destaquen els escrits de Gabriel Alomar i de Roberto Castrovido Sanz.»

-L'execució de Ferrer va posar en perill la monarquia?

-«L'*afer Ferrer* va minar a escala interna i internacional la credibilitat i legitimitat de la monarquia d'Alfons XIII. El rei va intentar superar l'atzucac recurrent a l'alternança de partits i va donar el poder a Canalejas, que va impulsar un programa reformista que incloïa el servei militar obligatori en temps de guerra, la llei per posar fre a l'expansionisme dels ordes religiosos o la Llei de Mancomunitats, que va aturar el Senat.»

-Uns el presenten com un mite i altres com un terrorista, però la figura Ferrer i Guàrdia continua essent desconeguda a Catalunya?

-«Ferrer va ser el símbol d'una altra societat i d'una altra forma d'entendre la cultura popular. Va ser un pedagog i editor que va dur a la pràctica de forma genial idees d'educació popular integral de l'experiència progressista i la praxi socialista. És recordat pel seu model de pedagogia popular, laica, humanitària i en sintonia amb un projecte d'emancipació econòmica universal.»

-Però no l'han rehabilitat.

-«Cal llegir els fets de juliol de 1909 i el crim d'estat comès en Ferrer i Guàrdia en clau de present i de futur. Ni la jerarquia catòlica, ni l'exèrcit, ni la monarquia restablerta no han demanat perdó per la seva injusta execució, motiu pel qual s'escauria una reparació pública retrospectiva. Únicament l'Ajuntament de Barcelona va fer un gest simbòlic per reconèixer el valor cívic del fundador de l'Escola Moderna i ha obert un procés per canviar el nom de l'avinguda Marquès de Comillas, a Montjuïc, pel de Francesc Ferrer i Guàrdia, No es comprèn que la inèrcia institucional no reconegui les aportacions, sovint pagades amb l'exili i

fins la mort, de tants homes i dones a favor de l'educació i la cultura popular.»

-Què es pot dir del tractament literari sobre la persona de Ferrer i el seu entorn?

-«Queda per escriure una bona obra de teatre català sobre la tragèdia de Ferrer i Guàrdia, un drama que va interessar escriptors com Albert Camus o Pío Baroja. Recentment un escriptor andalús, Julián Granada, ha publicat *De Hermandad y Polilla. Todas las caras de Ferrer Guàrdia*, una novel·la que es pot valorar com a oportunista i precipitada. Una novel·la històrica no pot anar contra la història ni servir per deformar la realitat dels fets amb palmàries inexactituds. En aquest aspecte, vull destacar l'enorme dignitat amb què la part progressista de la família del pedagog que patí el crim d'estat el 1909 s'ha captivat, donant documentació a arxius com el de la Fundació Ferrer i Guàrdia i el de la Universitat de San Diego-La Jolla.»